

Metodický list Studijního odboru Rektorátu Masarykovy univerzity č. 1/2020

Metodika distančního zkoušení a ukončení předmětů

(ve znění účinném od 20. 01. 2021)

Novela zákona o vysokých školách ze dne 1. 1. 2021 nahradila Zákon o zvláštních pravidlech pro vzdělávání a rozhodování na vysokých školách v roce 2020 a o posuzování doby studia pro účely dalších zákonů a umožnila vysokým školám, mimo jiné, využívat při výuce, kontrole studia nebo zkouškách nástroje distančního způsobu komunikace bez ohledu na formu studia studijního programu. Krizový štáb MU (dále „KŠ“) doporučuje konání prezenčních zkoušek jen v nezbytně nutných případech. I tam, kde právní předpisy dovolují konání prezenční zkoušky nebo výuky, ale zkoušku nebo výuku lze realizovat i distančně, doporučuje KŠ zvolit distanční řešení.

Tento metodický list má napomoci všem pracovníkům MU v orientaci ve formách distančního zkoušení a ukončování předmětů. Jedná se o doporučení, která mají přechodnou dobu trvání, i když některá dílčí poznání v této oblasti mohou mít trvalejší hodnotu a mohou se aplikovat i v budoucnu. Studijní a zkušební řád MU přitom zůstává v platnosti, opatření se týkají zejména způsobu využití nástrojů, které jsou v rámci informačních a komunikačních prostředků k dispozici.

1. Základní principy

- Umožnit ukončení podzimního semestru 2020 s co nejmenším počtem výjimek při respektování požadavků zákona, vládních opatření a vnitřních předpisů.
- Nutnost vyjít vstříc studentům, kteří trpí nedostatkem kontaktní výuky, a těm, kteří se často zapojili do dobrovolnických a pracovních aktivit.
- Po prozkoumání možností technických prostředků pro vzdálenou komunikaci pracovat s vizí jejich dlouhodobějšího využití.
- Respektovat specifika fakult a jednotlivých programů, které musí mít možnost určit své potřeby, zároveň mohou využít již existující formy online zkoušení na jednotlivých pracovištích a zkušenosti průkopníků v práci s moderními technologiemi při motivaci těch, kteří dosud s online výukou zkušenosti neměli.
- Využít pomoci techniků a uživatelské podpory (uživatelská podpora IS MU, pracovníci ÚVT MU, IT podpora na fakultách), včetně neustále rozšiřované znalostní báze is.muni.cz/samostudium.
- MU má oprávněný zájem na pořizování oficiálního záznamu o průběhu ústní i písemné zkoušky za účelem objektivního prošetření případné žádosti o revizi hodnocení podle čl. 41 Studijního a zkušební řádu MU nebo sporu spojeného s použitím neautorizovaných nahrávek. V případě, že děkan rozhodne o pořizování záznamů o průběhu zkoušky, stanoví způsob či nástroj k pořízení záznamů, okruh osob oprávněných s nimi nakládat, úložiště, kde budou záznamy uchovávány, a lhůtu jejich uložení. Doporučuje se, aby nahrávky byly uchovány minimálně po dobu 30 dnů od data zadání hodnocení ústní zkoušky, během kterých má student právo podat žádost o revizi tohoto hodnocení.
- Souhlas studenta ani zkoušejícího s pořízením záznamu zkoušky není vyžadován, ale student musí být informován, že záznam bude pořízen.
- Středisko Teiresiás ověří, zda u těch studentů, kterým byl přiznán specifický nárok, odpovídají podmínky písemného a ústního zkoušení, příp. státních závěrečných zkoušek přiznaným nárokům, a zajistí potřebné technické a organizační úpravy, budou-li nutné. K tomu účelu potřebuje především při volbě distanční formy dostatek času na domluvu s vyučujícím daného předmětu, nebo garantem SZZ o předpokládaném postupu a na případný návrh alternativního technického řešení (příprava a zajištění postupu technicky ekvivalentního, ale komunikačně přístupného). Pracovníci Studijního

oddělení Střediska Teiresiás se na jednotlivé vyučující a garanty postupně obrací, prosíme však vyučující studentů se specifickými nároky, aby informace předávali příslušnému studijnímu poradci Střediska Teiresiás, jakmile o formě a obsahu zkoušky rozhodnou, pokud možno s předstihem 5 dnů v případě závěrečných zkoušek jednotlivých předmětů a 2 týdnů v případě SZZ (směrnice rektora č. 8/2014).

2. Příprava na zkoušení

- Nejprve je nutné zvolit vhodnou formu (např. testování vs. ústní zkouška či kombinace obojího) a prostředí. Pro písemné testy je doporučeno zvolit možnosti odpovědníků v IS MU (včetně pomoci fakultního e-technika pro správné nastavení), pro ústní zkoušení platformu MS Teams včetně možnosti zaškolení od pracovníků ÚVT. Na úrovni fakult je však ponechána volnost rozhodnout se pro jiné platformy a možnosti (Moodle Test, Zoom, aj.).
- Ústní zkoušky mohou být výhodnější volbou pro znalostně orientované předměty, pohovor na vybrané téma a cílené otázky mohou výrazně zmírnit možnosti podvádění. Praxí některých pedagogů je například zkoušet dva studenty současně a nechat je vzájemně interagovat.
- V případě volby písemného testu musí zkoušející adekvátně upravit jeho podobu. Obecnou potřebou je úprava na tzv. „Open Book“ zkoušení, otázky zaměřené na prosté zkoušení znalostí nejsou pro online podobu vhodné. Příklady formulace vhodných otázek jsou k dispozici na <https://it.muni.cz/distančni-zkouseni-na-mu#doporuceni> a v návodném textu <https://is.muni.cz/do/mu/samostudium/docs/openbook-metodika.pdf>.
- Náležitě a prokazatelně informovat studenty o změnách požadavků na ukončení předmětu (metody a způsob hodnocení), způsobu a průběhu online zkoušení, a to nejméně 3 týdny před prvním vypsáním termínem zkoušky.
- Nahrávání SZZ je ošetřeno § 95c zákona o vysokých školách. Možnost a způsob nahrávání ostatních zkoušek plyne z rozhodnutí děkana.
- V případě, že to umožňují podmínky vyhlášené orgány veřejné moci, může být studentům nabídnuto vykonání distanční zkoušky s využitím vybavení MU, a to jak formou jeho zapůjčení, tak přímo v prostorách MU.
- U státních zkoušek i u dalších ústních zkoušek, které se konají online prostřednictvím videokonferenčních technologií, je potřeba počítat s větší časovou dotací (min. 5 minut předem na případné řešení drobných technických problémů na straně studenta a též s dodatečným časem na samotnou zkoušku, zejména pokud se používají pokročilejší funkce videokonferenčních nástrojů typu „Breakout Rooms“ apod.).

3. Konkrétní typy distančního zkoušení

Ústní zkouška

Ústní zkoušení je možné uskutečnit za pomoci videohovoru se studentem. MU disponuje licencemi a programy, které umožňují videokonferenční přenosy (především oficiálně podporované MS Teams a omezené množství licencí pro ZOOM), fakultní technici a uživatelská podpora jsou připraveni poskytnout instruktáž učitelům a rovněž pomoci s nastavením prostředí. Základní videoinstruktáž viz <https://is.muni.cz/samostudium/pages/zkouseni.html#ustni>.

Doporučení pro garanty a učitele:

- Předem si za pomoci techniků vyzkoušet zvolenou technologii a ovládnání.
- Předem stanovit (nejlépe rozhodnutím děkana) způsob řešení případných technických obtíží, jež povedou k přerušení zkoušky (ztráta spojení apod.), a o tomto způsobu studenty informovat. Ztráta spojení nesmí vést k negativnímu hodnocení studenta, zkoušku je možné (dle jejího průběhu a míry dokončení) buď uznat za úspěšně vykonanou, nebo ji anulovat.

- Vždy identifikovat zkoušené studenty (např. ukázáním ISIC či OP na kameru), upozornit studenty na pořízení záznamu zkoušky ze strany fakulty a sdělit, co se bude dít v případě výpadku spojení (viz výše).
- Kontrola prostředí studenta a kontrola regulérnosti podmínek ústní zkoušky není po technické, etické a právní stránce podporována. Je doporučeno pozměnit znění otázek a průběh zkoušky tak, aby možnost dohledání prostých faktů na internetu či ve vlastních poznámkách nehrála pro průběh zkoušky zásadní roli. Za pomoci videokonferenčního softwaru je např. možné požádat studenta o sdílení plochy a ukázání jeho postupu dohledání relevantních informací a hodnotit například aspekty, jako je správná volba elektronických zdrojů, jejich relevance a důvěryhodnost a diskutovat jeho volbu. Konkrétní doporučení ke změně znění otázek jsou dostupná na <https://it.muni.cz/distančni-zkouseni-na-mu>.
- Využití proctoring systémů pro přímé monitorování průběhu online zkoušky (software pro sledování očí studenta, sledování psaní na klávesnici, ruchů v mikrofonu, zablokování studentova počítače a mobilu) není shledáno jako vhodná cesta, kterou by se univerzita chtěla ubírat. Stanovisko IS MU a ÚVT k využití proctoring systémů pro sledování průběhu zkoušek na MU je k dispozici na <https://is.muni.cz/do/mu/samostudium/docs/stanovisko-proctoring.pdf>.
- Distanční forma zkoušení je dobře využitelná pro předměty ukončené kolokviem. Uvedené nástroje umožňují jak diskusi účastníků, tak práci ve skupinách s následnou prezentací apod.

Písemná zkouška

Písemné zkoušky, které se standardně konaly v učebnách na fakultách, je možné nahradit online testováním či odevzdáváním vypracovaných zkušebních úkolů a textů do odevzdávacího ISu, Moodle apod., s nutným zamyšlením nad formulací otázek směrem k tzv. „Open Book“ formě zkoušek.

Doporučení pro garanty a učitele:

- Omezit dobu konání testu a celkový počet termínů zkoušky, což používané testovací nástroje umožňují. Vyučující by si měli být vědomi nemožnosti technicky zabránit vnesení znění testových otázek pro další termíny zkoušek. Pro omezení kolizí termínů zkoušek (v případě redukce termínů) může být výhodné použití aplikace „Kdy mají studenti zkoušky?“ v IS MU.
- V rámci písemné zkoušky je možné nastavit vysoký (reálně nezodpověditelný) počet otázek a hodnocení provést v souladu s ECTS až podle výsledků. Tím se vzhledem k nedostatku času a přirozené konkurenci mezi studenty částečně eliminuje jejich nežádoucí spolupráce.
- Kontrola prostředí studenta a kontrola regulérnosti podmínek písemné zkoušky není z technických, etických a právních důvodů podporována (viz výše). Není reálně možné zabránit tomu, aby zkoušený student při testu přistupoval na internet.
- Doporučení pro nastavení odpovědníků, které minimalizuje možnosti studentů podvádět, konzultujte s fakultními technikami a uživatelskou podporou.
- I při písemné zkoušce je užitečnou praxí být v online spojení se studenty, především se studenty prvních ročníků. Jejich dotazy a problémy je možné komunikovat v chatu schůzky (a nerušit tak ostatní studenty) či si jeden ze zkoušejících může vzít studenta „bokem“ za pomoci funkce „Breakout Rooms“.
- Identifikaci studentů (formou předložení ISIC nebo OP) je žádoucí provádět individuálně (např. v „Breakout Rooms“), aby nedocházelo ke kompromitaci osobních údajů.

Státní závěrečná zkouška a obhajoba závěrečné práce

Na ústní či písemné zkoušení u SZZ se vztahuje dříve uvedené, je však třeba vzít v potaz další požadavky kladené na SZZ zákonem či vnitřními předpisy:

- Předměty SZZ (včetně obhajoby) jsou veřejné. Zákon o vysokých školách v § 95c uvádí, že vysoká škola může využívat při státní zkoušce nástroje distančního způsobu komunikace a konat ji bez přítomnosti veřejnosti za předpokladu, že z jejího průběhu pořídí audiovizuální záznam, který uchová po dobu 5 let; záznam vysoká škola poskytne pouze orgánu veřejné moci při výkonu jeho

pravomocí, a to na jeho žádost (z porady komise o hodnocení uchazeče se záznam nepožuje). Je nutné pamatovat na to, že dotčená část zákona (zvláštní oprávnění vysoké školy při mimořádných situacích) je použitelná pouze v případě, že je tato část zákona aktivována některým z tam uvedených kroků státní správy.

- Protokoly o konání SZZ (včetně obhajoby práce) jsou vyplňovány elektronicky přímo v IS MU.
- Závěrečné práce se odevzdávají v elektronické verzi stanoveným způsobem do IS MU. Pokud konkrétní fakulta rozhodla i o dalších formách odevzdání práce (typicky tištěné), doporučuje se odložit takové odevzdání až do doby po zrušení karanténních opatření.¹ Odevzdání tištěné verze práce není podmínkou pro přístup k SZZ.
- Je vhodné využít (na některých pracovištích již obvyklou) pomoc asistenta (někde uváděného jako sekretář, pomocník či tajemník) komise, který nemusí být, a obvykle ani není, členem komise. Asistent komise je dobře obeznámen s technickými specifiky distančního zkoušení, ověřuje totožnost zkoušených studentů, řídí distanční zkoušku ve zvoleném nástroji, zajišťuje pořízení zvukového a obrazového záznamu a předběžně vyplňuje elektronický výkaz státní závěrečné zkoušky či obhajoby.
- Pokud existuje zvyklost, že si studenti náhodně „volí“ otázky, lze využít [řešení v MS Forms](#), nebo libovolný [generátor náhodných čísel](#) dostupný na internetu.
- Při zkoušení i obhajobě je doporučeno využít kratších forem prezentace (např. výtah z posudku aj.), je důležité klást přesné otázky.
- K hlasování komise je možné přistoupit po odpojení zkoušeného, nebo využít hlasovací aplikaci v IS MU, v komunikačním prostředí (např. Zoom) nebo v externím nástroji (MS Forms s možností integrace do MS Teams, Google Forms, Survio aj.). Pro státní zkoušku a obhajobu disertační práce v doktorském studiu je implementováno tajné hlasování přímo v IS MU.
- Výsledek hlasování se následně oznámí uchazeči, toto oznámení proběhne dle rozhodnutí děkana buď individuálně, anebo hromadně v určenou dobu.
- Předseda komise spolu s asistentem (nebo jinou pověřenou osobou) překontroluje správnost vyplněného protokolu o SZZ, všechny výstupy zkoušky, hlasování apod.
- Všichni členové komise následně potvrdí výkaz o průběhu SZZ. Rozhodnutí komise podepisuje děkan kvalifikovaným elektronickým podpisem.
- Pro správné technické nastavení procesu státní zkoušky včetně zajištění návodů, pokynů a zaškolení s ohledem na fakultní specifika je doporučeno kontaktovat fakultního e-technika a is-technika a místní IT oddělení.

Tento metodický list ruší metodický list č. 1/2020 ze dne 27. 4. 2020 s účinností od 01. 06. 2020.

Michal Bulant
prorektor pro vzdělávání a kvalitu

Brno 19. 1. 2021

¹ Viz také § 47b, odst. 4 Zákona o vysokých školách ohledně zaslání výtisku práce s omezeným zveřejněním.